

Justitieombudsmannen
Thomas Norling

Omsorgs- och socialnämnden i Lidingö kommun får kritik för att inte ha kommunicerat ett yttrande enligt lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare med den unge och vårdnadshavarna

Beslutet i korthet: Omsorgs- och socialnämnden i Lidingö kommun hanterade ett ärende om yttrande enligt 11 § lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, LUL. Nämnden vidtog flera utredningsåtgärder och i yttrandet fanns uppgifter från andra aktörer. När yttrandet var färdigställt skickade nämnden det till polis och åklagare utan att den unge och vårdnadshavarna hade fått möjlighet att yttra sig över det.

I beslutet konstaterar JO att den unge som är part i ett ärende om yttrande enligt LUL har rätt att yttra sig över det. Nämnden gjorde alltså fel när den skickade in yttrandet utan att först kommunicera det med den unge. JO bedömer vidare att yttrandet även skulle ha kommunicerats med vårdnadshavarna. Nämnden kritiseras för den bristfälliga handläggningen i dessa avseenden.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade AA och BB på hur socialtjänsten i Lidingö kommun hade handlagt ett ärende om yttrande enligt lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, LUL, ett s.k. LUL-yttrande. De förde fram bl.a. följande. Yttrandet avsåg deras då 16-årige son. Varken de eller sonen fick ta del av yttrandet och de fick inte någon möjlighet att komma in med synpunkter innan yttrandet skickades till polisen. Socialtjänsten informerade dem om att de inte hade rätt att ta del av LUL-yttrandet eller att komma in med synpunkter på det.

Utredning

JO begärde att Omsorgs- och socialnämnden i Lidingö kommun skulle yttra sig över anmälan i frågan om kommunikering.

I sitt yttrande redogjorde nämnden för sin handläggning. Nämnden uppgav bl.a. följande. Eftersom en utomstående person omnämndes i LUL-yttrandet gjorde nämnden ett avsteg från skyldigheten att kommunicera yttrandet med den unge

innan det skickades in. Att den unge inte fick yttra sig över innehållet i LUL-yttrandet utgör dock en brist i handläggningen.

AA och BB kommenterade nämndens yttrande.

Bedömning

Utgångspunkter för min granskning

AA och BB har klagat på flera delar av socialtjänstens handläggning. Jag har valt att uttala mig om frågan om kommunikering av LUL-yttrandet.

När den anmälda händelsen ägde rum gällde 2001 års socialtjänstlag (2001:453), SoL. Hänvisningarna nedan avser därför den lagen. Liknande bestämmelser finns även i den nu gällande socialtjänstlagen (2005:400), som trädde i kraft den 1 juli 2025.

Rättslig reglering m.m.

När någon är misstänkt för att ha begått brott innan han eller hon fyllt arton år ska åklagaren, innan beslut fattas i åtalsfrågan, inhämta yttrande från socialnämnden. Om förundersökningen gäller brott på vilket fängelse kan följa, ska, om möjligt, undersökningsledaren begära ett sådant yttrande senast i samband med delgivning av brottsmisstanke. (11 § första och andra stycket LUL.)

Socialnämndens yttrande ska bl.a. innehålla en redogörelse för vilka åtgärder som nämnden tidigare har vidtagit i fråga om den unge samt en bedömning av om den unge har ett särskilt behov av åtgärder som syftar till att motverka att han eller hon utvecklas ogynnsamt. I vissa fall ska yttrandet även innehålla en redogörelse för den unges personliga utveckling och levnadsomständigheter i övrigt. (Se 11 § tredje stycket LUL och även Socialstyrelsens allmänna råd om handläggning av ärenden som gäller unga lagöverträdare, HSLF-FS 2019:30.)

Innan en myndighet fattar ett beslut i ett ärende ska den, om det inte är uppenbart obehövt, underrätta den som är part om allt material av betydelse för beslutet och ge parten tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet (25 § förvaltningslagen (2017:900), FL).

Bestämmelsen är tillämplig när socialnämnden yttrar sig till en annan myndighet i ett mål eller ärende som rör myndighetsutövning mot enskild hos den myndigheten (11 kap. 8 § första och tredje stycket SoL).

I vissa fall får en myndighet avstå från kommunikation. Det gäller t.ex. om det kan befaras att det annars skulle bli avsevärt svårare att genomföra beslutet eller om ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse kräver att beslutet meddelas omedelbart. Det kan även uppstå situationer då underrättelseskyldigheten begränsas på grund av sekretess. Det krävs då att det av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att en sekretessbelagd uppgift i materialet inte röjs. I sådana fall ska myndigheten på annat sätt lämna parten upplysning

om vad materialet innehåller i den utsträckning det behövs för att parten ska kunna ta till vara sin rätt och det kan ske utan allvarlig skada för det intresse som sekretessen ska skydda. (25 § tredje stycket FL och 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen [2009:400].)

Kommunicering av LUL-yttrandet

Av handlingarna i ärendet framgår bl.a. följande. Nämnden tog emot en begäran om LUL-yttrande i slutet av mars 2025. Därefter vidtog nämnden flera utredningsåtgärder. Det genomfördes bl.a. samtal med den unge och vårdnadshavarna. Nämnden hämtade även in uppgifter från den unges skola. Den 17 april 2025 skickade nämnden in LUL-yttrandet till Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten.

Den 29 april 2025 kontaktade AA nämnden per e-post. Hon fick veta att LUL-yttrandet hade skickats in och frågade om inte de skulle ha fått ta del av yttrandet först. En socialsekreterare informerade AA om att socialtjänsten hade gjort bedömningen att yttrandet inte skulle kommuniceras med den unge eftersom det innehöll information om en annan person. AA fick även besked om att socialtjänsten inte behöver visa LUL-yttranden för föräldrar innan yttrandet skickas in men att hon och BB ändå skulle få ta del av det.

LUL-yttrandet skickades till AA och BB i början av maj 2025. Kort därefter framförde de synpunkter på yttrandet, bl.a. under ett möte med socialtjänsten. De informerades då om att föräldrar inte ska yttra sig över LUL-yttranden. Efter vidare kontakter skickade dock AA och BB in synpunkter på LUL-yttrandet och nämnden vidarebefordrade synpunkterna till aktuella myndigheter.

Som har redovisats är en socialnämnd skyldig att på begäran avge yttrande enligt 11 § LUL. Yttrandet utgör underlag för den myndighetsutövning som åklagaren utövar mot en enskild i åtalsfrågan. Det innebär att när uppgifter har tillförts ärendet genom någon annan än den unge så ska nämnden som huvudregel kommunicera dessa innan LUL-yttrandet skickas in.

Kommunikationsskyldigheten gäller i förhållande till part. I tidigare JO-beslut har det konstaterats att endast den unge torde vara att anse som part i ärendet om LUL-yttrande hos socialnämnden. JO har dock framhållit att det får anses ligga i sakens natur att kommunikation bör ske även med vårdnadshavarna. (Se JO 2005/06 s. 227, dnr 1711-2004, och JO:s beslut den 9 juli 2014, dnr 1243-2014.)

Av utredningen framgår att den unge inte gavs möjlighet att bemöta uppgifterna i LUL-yttrandet innan det skickades till polis och åklagare. I yttrandet framgick flera uppgifter från andra aktörer. Det fanns därför enligt min mening en skyldighet för nämnden att kommunicera materialet med den unge. I sitt yttrande till JO har nämnden bl.a. angett att LUL-yttrandet inte kommunicerades med den unge av hänsyn till en utomstående person som omnämndes i yttrandet. Nämnden har emellertid inte gjort bedömningen att

någon av de situationer då en myndighet kan underlåta kommunikation var för handen. Den har inte heller gjort gällande att underrättelseskyldigheten var begränsad på grund av sekretess. Tvärtom anges i nämndens yttrande till JO att den uteblivna kommuniceringen till den unge utgör en brist i handläggningen. Jag delar den bedömningen.

AA och BB fick löpande viss information om det som hade kommit fram under handläggningen av ärendet. Jag kan dock konstatera att det var först efter att AA och BB själva hade ifrågasatt att de inte hade fått ta del av LUL-yttrandet som det skickades till dem. Det krävdes därefter att AA och BB själva påpekade att de också ville lämna synpunkter på yttrandet för att de skulle få göra det. Jag noterar att socialtjänsten dessförinnan bl.a. hade framfört att föräldrar inte ska lämna synpunkter på LUL-yttranden. Nämndens hantering i dessa avseenden stämmer inte överens med regleringen i 25 § FL och är givetvis inte godtagbar.

Nämnden förtjänar kritik för att den inte kommunicerade LUL-yttrandet med den unge och vårdnadshavarna.

Nämnden har bl.a. uppgett att samtliga medarbetare som handlägger LUL-yttranden har informerats om vikten av att yttrandena kommuniceras innan de skickas in till den myndighet som har begärt yttrandet. Jag förutsätter att de åtgärder som nämnden vidtagit medför att något liknande inte inträffar igen.

Det som i övrigt har kommit fram ger inte anledning till någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av JO Thomas Norling. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Lovisa Rune har föredragit ärendet och tf. byråchefen Maria Karlströms har deltagit i beredningen.